

REPUBLIKA SLOVENIJA USTAVNO SODIŠČE

Številka: Up-41/98

Datum: 13.3.1998

Odklonilno ločeno mnenje sodnika dr. Udeta, ki se mu pridružuje sodnik dr. Zupančič

1. Nisem mogel glasovati za odločbo večine, da je bila s tem, ko sta Upravno in Vrhovno sodišče opustili odločanje o zahtevi za odložitev izvršitve Ministrstva za pravosodje št. 041-2/95 z dne 24.12.1997, pritožniku kršena pravica iz 23. člena, ki kot element pravice do sodnega varstva uveljavlja tudi pravico do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, torej v razumnem roku. S številnimi ugotovitvami in stališči večinske odločbe o neupravičenem nespoštovanju z zakonom natanko določenem roku za odločanje o izdaji odredbe o začasnem zadržanju (v nadaljevanju začasne odredbe) po določbah 30. člena novega Zakona o upravnem sporu (Uradni list RS, št. 50/97) se sicer strinjam, čeprav sam ocenjujem te določbe zakona kot presplošne in premalo opredeljene, tako da že same po sebi otežkočajo hitro odločanje sodišča. Zlasti so na primer mnogo bolj skope v pogledu procesnih in materialnih predpostavk kot je ureditev Zakona o izvršilnem postopku glede izdajanja začasnih odredb (členi 262 do 274 ZIP).

Nisem pa se mogel strinjati s končnim sklepom, da je zlasti Vrhovno sodišče Republike Slovenije, ki je res potrebovalo samo za izdajo sklepov o nepristojnosti več kot mesec dni, kršilo pritožnikovo pravico do sojenja v razumnem roku, ker sem mnenja, da objektivni razlogi (veliki zaostanki na sodiščih, reorganizacija upravnega sodstva) in subjektivne okoliščine na strani ustavnega pritožnika takega sklepa ne opravičujejo.

2. Znano je, kolikšni so zaostanki na sodiščih, zlasti tudi zaostanki v upravnih sporih. V upravnih sporih se je število zadev na Vrhovnem sodišču Republike Slovenije, ki je bilo do 1.1.1998 pristojno za odločanje v vseh upravnih sporih, v zadnjih letih izjemno povečalo. Vzrok za to je tudi zakonodaja, na primer Zakon o denacionalizaciji, ki je za vračanje podržavljenega premoženja za večji del zadev določil pristojnost upravnih organov, z možnostjo izpodbijati dokončno upravno odločbo s tožbo v upravnem sporu pred Vrhovnim sodiščem. Tudi osamosvojitve Republike Slovenije je povzročila večje število novih upravnih sporov, nanašajočih se na primer na državljanstvo, pravna razmerja tujcev itd. Po novem Zakonu o upravnih sporih je specializirano Upravno sodišče v Ljubljani (s tremi oddelki v Mariboru, Celju in Novi Gorici) začelo opravljati svojo funkcijo 1.1.1998 in prevzelo že takoj v začetku v svojo pristojnost vse zadeve, ki jih je po 30.6.1996 prejelo Vrhovno sodišče, pa o njih do 1.1.1998 še ni bilo odločeno. Po poročilu Vrhovnega sodišča RS z dne 3.3.1998, II Upr.218/98 je prevzelo novo upravno sodišče od vrhovnega sodišča več kot 3.700 nerešenih zadev. Na novem sodišču je v začetku delal le senat, sestavljen iz predsednika in dveh sodnikov, ki jih je sodni svet na seji dne 23.12.1997 začasno dodelil na upravno sodišče.

Pri takih zaostankih in upoštevajoč dejstvo, da novo upravno sodišče dejansko niti sedaj nima sodnikov, je seveda razumljivo, da je prihajalo do zastojev celo v rutinskih, nezahtevnih zadevah, oziroma celo v primeru ustavnega pritožnika, ki je predlagal izdajo začasnega zadržanja odločbe Ministra za pravosodje, pri čemer je za odločanje o začasnem zadržanju določen v zakonu kratek sedem-dnevni rok od prejema zahteve.

3. Mnenja sem tudi, da lahko uveljavlja kršitev ustavne pravice do sojenja v razumnem roku le tisti, ki je sam storil vse, da bi pristojno sodišče lahko pravočasno odločalo. Ustavni pritožnik pa je svojo vlogo za izdajo začasne odredbe poslal nepristojnemu vrhovnemu sodišču in to zavestno, ne po pomoti. Svojo vlogo je naslovil s "Pripravljalna vloga" in ne s predlogom za začasno zadržanje (za izdajo začasne odredbe). Res je sicer, kot to pravilno ugotavlja odločba večine, da samo formalno poimenovanje vloge ni pomembno in da je pomembna njena vsebina. Na drugi strani pa je tudi res, da pri velikem številu zadev sodnik-poročevalec ali delavec, ki strokovno pripravlja odločbo, nista posebej pozorna na vmesne vloge, gotovo ne v tolikšni meri, da bi jih takoj vzela v delo (odprtih je itak nesorazmerno veliko zadev, ki so lahko po svoji vsebini izjemno pomembne za stranke). Ne gre za

opravičevanje vrhovnega sodišča, zavzemam se za stališče, da mora tudi prizadeti, ki uveljavlja svojo pravico do sojenja v razumnem roku, storiti vse za uresničitev te svoje pravice. To pa so tudi formalnosti, ki se nanašajo na pristojnost, na obliko vloge itd.

4. Primer ustavnega pritožnika po mojem mnenju ni takšen, da bi zahteval posebno intervencijo ustavnega sodišča. Res vrhovnemu sodišču v več kot tridesetih dneh ni uspelo odločiti niti o svoji stvarni nepristojnosti, čeprav je zakonski rok za odločanje o izdaji začasne odredbe v tretjem odstavku 30. člena Zakona o upravnem sporu natanko določen in znaša sedem dni.

Nedvomno je torej, da je že vrhovno sodišče kršilo točno določeni zakonski rok. Vendar pa je ta zakonski rok instruktiven in po mojem mnenju v danih objektivnih okoliščinah (veliki zaostanki na področju upravnega sodstva, reorganizacija upravnega sodstva) in zaradi subjektivnih razlogov na strani ustavnega pritožnika, njegovo nespoštovanje samo po sebi še ne predstavlja kršitve ustavne pravice do sojenja v razumnem roku.

Tudi drugi zakoni vsebujejo instrukijske roke za organe in sodišča, ki jih le-ti pogosto ne upoštevajo. Tako na primer Zakon o pravnem postopku v prvem odstavku 373. člena določa, da mora biti sodba pisno izdelana v osmih dneh od izdaje. Redek je primer doslednega upoštevanja tega roka, pa zaradi tega sama ustavna pravica do sojenja v razumnem roku še ni kršena, oziroma doslej še nihče takšne kršitve sploh ni uveljavljal.

5. Ne le na področju upravnega sodstva, tudi na drugih področjih sojenja obstajajo veliki zaostanki. Na področju civilnega sodstva so zaostanki zlasti na sodiščih v nekaterih večjih centrih (na primer v Ljubljani) veliki. Ne le osebnostne pravice, o katerih odločajo sodišča v civilnih sporih, tudi sami premoženjski spori, ki predstavljajo večji del zadev, o katerih odločajo sodišča v civilnem sporu, so dovolj pomembni, saj gre v nekaterih za zagotavljanje sredstev, ki so odločilna za socialni položaj strank (upnikov), pri drugih pa za sredstva, potrebna za opravljanje gospodarske dejavnosti (na primer za zagotavljanje obratnih sredstev). V teh sporih stranke leta in leta čakajo na izdajo prvostopne sodbe, pa tudi o rednih in izrednih pravnih sredstvih odločajo sodišča v rokih, ki se pogosto ne štejejo v mesecih, temveč v letih. Kolikor pride v pritožbenem postopku ali pri odločanju o izrednih pravnih sredstvih do razveljavitve odločb nižjih sodišč, se postopek seveda še bolj zavleče. Stanje na področju civilnega sodstva je tako, da se prizadeti težko odločajo za uveljavljanje svojih zahtevkov pred sodiščem, ker ne morejo računati na sodno varstvo v takem roku, ki bi dejansko omogočil uresničitev njihovih opravičenih zahtevkov. Stranke se zaradi tega tudi pogosto poslužujejo samopomoči. Vse skupaj seveda državljanom in drugim prebivalcem Slovenije ne ustvarja občutka pravne varnosti. Številni vzroki za tako stanje so objektivni (spremembe v pravnem sistemu, reorganizacija sodstva, nezasedana sodniška mesta), številni pa so tudi subjektivni.

Osebnostno nasprotujem prevelikemu poudarjanju, da je tudi procesna zakonodaja eden od glavnih (če ne sploh glavni) vzrokov za velike zaostanke. Zakon o pravnem postopku in še v večji meri Zakon o izvršilnem postopku je brez dvoma mogoče dopolniti in spremeniti z namenom zagotoviti hitrejše in učinkovitejše sodne postopke. V pravnem postopku je na primer mogoče zmanjšati mejne vrednosti, odločilne za uporabo sumarnega postopka v sporih majhne vrednosti, za izdajo plačilnega naloga, za dopustnost revizije, za omejitev pravice do navajanja novih dejstev in novih dokazov, mogoče je uzakoniti učinkovitejši sistem vročanja in preprečiti izmikanje vročitve itd. Vendar pa vse te spremembe same po sebi ne bodo bistveno pospešile postopkov. Mnogo vzrokov je tudi subjektivnih in se kažejo v določeni nezainteresiranosti za strokovno izobraževanje, v neobčutljivosti do strank v zadevah, ki zaradi svoje zapletenosti potekajo že vrsto let, pa tudi v nesistematičnem in ne dovolj pripravljenem vodenju postopkov.

V takih razmerah, ki kot rečeno že ogrožajo občutek pravne varnosti državljanov in drugih prebivalcev Slovenije in sam pojem pravne države, sem mnenja, da bi bilo mogoče najti tudi med zadevami, v katerih stranke uveljavljajo svoje pravice dovolj aktivno, številne take primere, ki bi bolj kot primer iz te ustavne pritožbe opravičeval intervencijo ustavnega sodišča.

dr. Lojze Ude

dr. Boštjan M. Zupančič